

future teachers in higher pedagogical education institutions: Ukrainian realities and prospects]. Kyiv: Bukrek, 2023. 80 s.

11. Frytsiuk V. A. Profesiyni samorozvytok maibutnoho pedahoha: monohrafiia [Professional self-development of the future teacher: monograph]. Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2016. 364 s.
12. Chorna N. B. Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samorozvytku maibutnikh uchyteliv mystetskykh spetsialnostei: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk [Formation of readiness for professional self-development of future teachers of art specialties: author's abstract of dissertation.]: 13.00.04 ; Vinnyts. derzh. ped. un-t im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2016. 21 s.
13. Shakhov V. Bazova pedahohichna osvita maibutnoho vchytelia: zahalnopedahohichniy aspekt [Basic pedagogical education of the future teacher: general pedagogical aspect]. Vinnytsia: Edelveis, 2007. 383 s.

УДК 378.015.31.041:37.011.3-052

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-79-34-39>

ВАЛЕНТИНА ФРИЦЮК

orcid.org/ 0000-0001-6988-6258

valentyna.frytsiuk@vspu.edu.ua

Професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ГОТОВНІСТЬ ДО САМОРОЗВИТКУ ЯК ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНА ЯКІСТЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті визначено «готовність майбутнього педагога до професійного саморозвитку» як здатність здійснювати цілеспрямовану рефлексивну діяльність, пов'язану з проектуванням і реалізацією якісних змін своєї особистості, й реалізувати на практиці власний суб'єктивний досвід у галузі професійного самовизначення та самореалізації на основі усвідомленої саморегуляції своєї освітньо-професійної діяльності. Вказано на структурні компоненти цієї інтегративної якості, як-то: мотиваційно-ціннісний; інформаційно-пізнавальний; організаційно-діяльнісний; емоційно-регулятивний; рефлексивно-оцінний та відповідні критерії.

Ключові слова: професійний саморозвиток, майбутні педагоги, професійна підготовка, готовність майбутнього педагога до професійного саморозвитку.

VALENTYNA FRYTSIUK

orcid.org/ 0000-0001-6988-6258

valentyna.frytsiuk@vspu.edu.ua

Professor of the Department of Pedagogy and Educational Management
of Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi
State Pedagogical University
St. Ostrozhkogo, 32, Vinnytsia

READINESS FOR SELF-DEVELOPMENT AS A PROFESSIONAL-PERSONAL QUALITY OF FUTURE TEACHERS

The article proves the need to form students' readiness for professional self-development. It is necessary to prepare students for professional self-development during professional training in a higher education institution. An analysis of the practice of training future teachers showed the episodic implementation of certain courses on professional self-development. «The readiness of prospective teacher for continuous professional self-development» is considered as the student's ability to purposeful reflexive activities, which is associated with design and implementation of quality changes in personality's identity and practical realization of subjective experience in the field of professional self-determination and self-realization on the basis of conscious self-regulation of own educational and professional activities. This complex quality has the following structural components: motivational; informational; organizational; emotional; reflective. Professional self-development of a future teacher involves a systematic, purposeful influence of a university student on himself through self-education and self-education in order to form and improve professional qualities. Based on the analysis of the content characteristics of the identified components, the criteria for the readiness of future teachers for professional self-development can be considered: value awareness of the need for purposeful continuous professional self-development; integrative-theoretical training, the level of professionally directed knowledge obtained; practical-operational training, the formation of practical skills and abilities necessary for professional self-development; a set of individual psychological qualities important for continuous professional self-development and future professional activity in general; orientation towards self-analysis, self-assessment of one's own professional self-development.

Key words: professional self-development, future teachers, professional training, readiness of a future teacher for professional self-development.

Модернізація у сфері вітчизняної освіти, зумовлена складними суспільними умовами, що призводять до швидких змін, глобального оновлення не лише технологічної бази, а й ціннісної та інших сфер, загострює проблему відповідності майбутніх педагогів потребам безпосередньої діяльності. Розв'язання цієї проблеми варто шукати в площині безперервного професійного розвитку і саморозвитку особистості впродовж життя. Сучасний учитель теоретично й практично має бути здатний проаналізувати свої професійні можливості й на цій основі сформувати програму власного подальшого професійного зростання на будь-якому етапі професійної діяльності.

У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи фахової підготовки майбутніх педагогів, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку, що передбачає здатність постійно удосконалювати свої особистісні та професійні якості й виявляється у бажанні та спроможності постійно підвищувати рівень професійної майстерності.

Варто зазначити, що формування готовності до професійного саморозвитку на етапі фахової підготовки у закладі вищої освіти відіграє особливе значення, оскільки саме в цей період закладаються мотиваційно-ціннісні, когнітивні та рефлексивно-діяльнісні основи професійного саморозвитку майбутніх педагогів. Водночас, аналіз практики підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку засвідчує епізодичне впровадження тих чи інших тем/спецкурсів стосовно професійного саморозвитку, певну модернізацію змісту та технології педагогічної практики студентів; упровадження методичних рекомендацій щодо підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку тощо, але це все має несистемний характер.

Зауважимо, що суттєвим джерелом визначення сучасної стратегії в галузі педагогічної освіти в Україні, зокрема спрямованої на підготовку майбутніх педагогів до професійного саморозвитку, є аналіз світового досвіду підготовки вчителів у різних освітніх системах. Так, аналіз останніх дисертаційних досліджень закордонних науковців, які займаються проблемою професійного саморозвитку фахівців, дозволяє стверджувати, що значна їх частина присвячена неперервній освіті педагогів, підвищенню кваліфікації вже працюючих вчителів; головною метою системи підвищення кваліфікації є ознайомлення вчителів з новинками теорії та практики педагогічної діяльності, прогресивними педагогічними технологіями, а також закріплення у них навичок самостійного набуття знань, необхідних для професійного саморозвитку. Проте, недостатньо досліджено є проблема підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку в процесі їхньої підготовки в університеті.

Теоретичною основою дослідження підготовки майбутніх учителів до професійного саморозвитку є положення: акмеологічного (С. Кузікова, Л. Рибалко та ін.); аксіологічного (С. Маслов, В. Франкл та ін.); антропоцентричного (Л. Лідак, Н. Таценко та ін.); компетентнісного (І. Бех, В. Луговий, Н. Нагорна, Н. Побірченко, О. Пометун, О. Савченко, Л. Хоружа та ін.); особистісного (Г. Костюк, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Сисоєва та ін.); системного (С. Гончаренко, О. Ілленко та ін.); суб'єктного (І. Бех, С. Кузікова та ін.) підходів. Вагомими в контексті дослідження є наукові розробки проблеми професійної підготовки вчителів, які всебічно висвітлено в працях О. Акімової, В. Андрущенко, В. Галузяка, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, А. Коломієць, В. Кременя, Н. Лазаренко, В. Лугового, Н. Ничкало, В. Семиченко, С. Сисоєвої, В. Шахова та ін. У працях вказаних та інших науковців всебічно висвітлено різні аспекти підготовки майбутніх педагогів до професійного саморозвитку. Водночас, потребує уточнення поняття «готовність майбутніх педагогів до професійного саморозвитку» як професійно-особистісної якості, його структури та умов формування.

Метою статті є уточнення сутності поняття «готовність майбутніх педагогів до професійного саморозвитку» як професійно-особистісної якості.

Нині темпи змін у суспільстві настільки стрімкі, що офіційна система професійного розвитку вже не може задовольнити зростаючих потреб ринку праці й самого фахівця, наголошує В. Семиченко, тому важливою умовою соціального й особистісного добробуту є безперервний професійний саморозвиток особистості, її прагнення постійно вдосконалюватися, підвищувати рівень професійної майстерності [1313, с. 51]. Погоджуємося з науковцем у тому, що на педагогічних працівників покладається особлива відповідальність за неперервний професійний саморозвиток, оскільки від них залежить відтворення й збагачення інтелектуального й професійного потенціалу держави.

Для уточнення сутності й структури готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку необхідно з'ясувати існуючі вимоги до фахівців освітньої галузі. Відтак, випускник педагогічного закладу вищої освіти повинен мати організаторські, дидактичні, перцептивні, комунікативні, сутєстивні, дослідницькі, науково-пізнавальні здібності, крім того, найважливішими професійними якостями педагога мусять бути визнані працелюбство, працездатність, дисциплінованість, уміння визначити мету, вибрати шляхи її досягнення, організованість, наполегливість, систематичне і планомірне підвищення власного професійного рівня, відповідальність прагнення постійно підвищувати якість своєї праці. Особливої важливості

набувають людські якості педагога, які є професійно значущими передумовами створення сприятливих стосунків у навчально-виховному процесі: людяність, доброта, терплячість, порядність, чесність, справедливість, обов'язковість, об'єктивність, щедрість, повага до людей, висока моральність, оптимізм, емоційна урівноваженість, потреба в спілкуванні, інтерес до життя вихованців, доброзичливість, самокритичність, дружелюбність, стриманість, гідність, патріотизм, принциповість, чуйність, емоційна культура та ін. Надзвичайно важливими є такі професійні якості, як: володіння предметом викладання, методикою його подання, психологічна підготовка, загальна ерудиція, широкий культурний кругозір, педагогічна майстерність, володіння технологіями педагогічної праці, організаторські уміння і навички, педагогічний такт, педагогічна техніка, володіння технологіями спілкування та інші якості [4]. З-поміж інших, на нашу думку, однією з важливих професійно-особистісних якостей є готовність майбутніх педагогів до професійного саморозвитку.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми професійного саморозвитку дозволив нам дійти до висновку, що в Україні є чимало досліджень, у яких автори намагаються з'ясувати сутність поняття «професійний саморозвиток», також накопичено певний досвід з підготовки здобувачів до професійного саморозвитку.

Наголошуючи на тому, що проблема управління професійним саморозвитком особистості лежить у руслі прикладних розробок і в цілому ще вивчена недостатньо, С. Кузікова переконливо доводить, що критерієм успішності професійної діяльності людини можна вважати її безперервний особистісний саморозвиток. Тим важливіше викликати у молоді потребу постійного особистісного і професійного саморозвитку в умовах фахової підготовки як запоруку професіоналізму майбутньої фахової діяльності [9, с. 316]. Саме на цей аспект варто звертати увагу викладачам педагогічних університетів, спонукаючи майбутніх учителів до професійного саморозвитку.

О. Колодницька, на нашу думку, цілком слушно, вважає професійний саморозвиток майбутнього педагога складним, багатогранним, неперервним, свідомим процесом, спрямованим на становлення, інтеграцію та реалізацію у педагогічній діяльності професійно значущих особистісних рис, професійних знань, умінь і навичок майбутнього вчителя. Науковець наголошує, що саморозвиток у професійній діяльності є важливою умовою професіоналізму, ключовою ланкою оволодіння продуктивним рівнем виконання проблемних завдань. Внутрішніми чинниками фахового становлення, що здійснюють суттєвий вплив на професійний саморозвиток майбутнього педагога є, згідно позиції дослідниці, особливості внутрішнього світу, складові емоційно-особистісної сфери [6, с. 6]. В основному погоджуючись з думкою науковця щодо внутрішніх чинників професійного саморозвитку здобувачів, вважаємо значним чинником зовнішні впливи, а саме, створення відповідного освітнього середовища в педагогічному університеті, що передбачає впровадження спеціально розроблених організаційно-педагогічних умов.

Т. Тихонова розглядає «професійний саморозвиток майбутнього учителя» як процес усвідомленого цілеспрямованого самопізнання, самопроектування та самовдосконалення з метою досягнення значних результатів у майбутній професійній діяльності» [14]. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя науковець пов'язує з орієнтацією процесу навчання на формування спрямованості майбутнього педагога на самоактуалізацію та самодетермінацію в майбутній професійній діяльності; збагаченням змісту навчання системою понять і концепцій, що орієнтують майбутніх учителів на рефлексію, самопроектування, самонавчання, самоорганізацію, саморозвиток у сфері професійно значущих якостей особистості; застосуванням прийомів і технологій навчання, що сприяють набуванню досвіду діяльності, яка саморозвиває в особистісно-професійному напрямі; формуванням у майбутнього педагога вмінь щодо складання власної програми фахового саморозвитку на будь-якому етапі його професійної діяльності [8]. Вважаємо, що всі ці вміння варто розвивати ще на етапі професійної майбутніх педагогів у педагогічному університеті.

Отже, можна сказати, що саморозвиток майбутнього педагога є складним, поступовим процесом набуття нових особистісних і професійних якостей, станів, здобуття нових знань, умінь, професійних навичок й комплексного становлення особистості в цілому, що передбачає професійне, емоційне, духовне зростання.

І хоча можна вважати, що професійний саморозвиток майбутнього вчителя передбачає системний, цілеспрямований вплив студента педагогічного закладу вищої освіти на себе через самовиховання та самоосвіту з метою формування та вдосконалення професійних параметрів, – цей процес має бути чітко структурованим і поетапно реалізованим за допомогою різних методів і прийомів педагогічного впливу.

Важливу роль у забезпеченні саморозвитку відіграє, на думку І. Беха [21], самопрогнозування, під яким науковець розуміє механізм, за допомогою якого особистість визначає можливості свого розвитку, виокремлює вимоги, на які необхідно орієнтуватися, оскільки особистість повинна передбачати результати власної діяльності, поведінки і безпосередньо себе у нових морально-духовних координатах. Зміст і спрямованість самопрогнозів особистості визначають орієнтація на

свої вчинки, ситуації внутрішнього життя та оточуюче середовище; спрямованість на передбачення власних дій у контексті динаміки зовнішньої ситуації; розгляд себе на різних часових етапах особистісного онтогенезу.

Професійний саморозвиток майбутнього вчителя, на думку О. Пехоти [126], характеризується здатністю студента глибоко усвідомлювати власну відповідальність за процес професійного розвитку та вмінням його регулювати, сприймати себе як суб'єкта професійного розвитку, що виявляється в бажанні та здатності постійно аналізувати, коригувати та вдосконалювати власне професійне зростання, прагненні до самостійності у виборі методів і прийомів організації навчально-виховного процесу.

Н. Кабусь наголошує, що професійно-творчий саморозвиток майбутніх педагогів передбачає, передусім, свідомий процес професійно-творчого вдосконалення, що виявляється в прагненні та цілеспрямованій діяльності зі збагачення знань, набуття вмінь, розвитку і реалізації власного потенціалу й особистісних якостей, здатності творчо використовувати професійний досвід і збагачувати його завдяки власному творчому внеску з метою успішного вирішення завдань соціально-педагогічної діяльності [53].

У Книзі національної освіти України за редакцією В. Кременя йдеться про те, що розвиток фахівця на початкових (первинних) етапах професійного становлення передбачає цілеспрямоване формування, а на подальших етапах удосконалення професійних якостей, загальних і спеціальних компетентностей. Необхідність організації процесу безперервного професійного розвитку/саморозвитку фахівця має подвійну детермінацію: соціальну – задоволення потреби економіки в кваліфікованих спеціалістах; особистісну – конкурентоспроможність спеціаліста на ринку праці. Зацікавленість суспільства, економіки й самої особистості в безперервному професійному зростанні фахівця знаходить своє відображення в розбудові й підтриманні різних ланок освітньої системи: професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти, аспірантури, докторантури, самоосвіти, у єдності її формальної (основної), неформальної (додаткової) та інформальної (неофіційної) складових. При цьому зміни (порівняно з тривалістю життя або періодом працездатності одного покоління), з якими стикаються фахівці, настільки стрімкі й глибокі, що формальна система професійного розвитку вже не може задовольнити нові потреби суспільства, ринку праці й самого фахівця. Тому важливою умовою соціального й особистого добробуту стає безперервний професійний розвиток людини з використанням, крім формальної, також неформальної й інформальної освітніх частин, які оперативніше реагують на об'єктивні зміни і суб'єктивну мобільність.

В. Семиченко [13, с. 46] виділяє такі етапи становлення особистості: ранній, за якого інтенсивно відбувається фізичний і психічний розвиток; підлітковий вік, за якого інтенсивно відбуваються процеси соціалізації й становлення особистості; юнацький вік, для якого характерне підпорядкування соціальних і психічних процесів вибору життєвого шляху, чільне місце відводиться вибору професії; етап дорослості, на якому актуалізуються потреби у професійному розвитку та саморозвитку як провідній формі реалізації особистості у соціальному середовищі, тривалість і ефективність якої значною мірою зумовлюється механізмом переходу від зовнішньої детермінованості (зовнішніх вимог і стимулів) до внутрішньої (професійного самовдосконалення).

Погоджуємося з С. Кузіковою, яка наголошує, що проблема становлення суб'єкта саморозвитку найактуальнішою є саме в юнацькому віці, коли вирішуються найважливіші завдання розвитку особистості: інтеграція і побудова цілісного образу «Я», досягнення самоідентичності, особистісне, соціальне і професійне самовизначення. За логікою і закономірностями становлення особистості, молода людина на початку дорослого життя має визначити свої цінності, життєві наміри і взяти відповідальність за їх реалізацію, тобто стати саме суб'єктом особистісного саморозвитку. Науковець зазначає, що у значній кількості молодих людей період особистісного та професійного становлення збігається з роками навчання у ЗВО, де вони одержують вищу професійну освіту. Це підвищує відповідальність освітян за якість навчання і виховання студентської молоді. Освіта є основним інститутом розвитку інтелектуально-культурного потенціалу суспільства. Проте прогрес в усіх сферах суспільного життя настільки стрімкий, що жоден фахівець не зможе, базуючись тільки на отриманій освіті, ефективно працювати і бути конкурентоспроможним. З викладеного вище зрозуміло, що становлення сучасного фахівця можливе тільки за умови єдності розширення професійних знань і вдосконалення вмінь та постійного особистісного зростання. А сам процес професійної підготовки має відбуватися як процес формування суб'єкта саморозвитку [9, с. 7].

На підставі теоретичного аналізу філософських, психологічних, педагогічних, акмеологічних досліджень з проблеми особистості, її розвитку та самовдосконалення можна визначити розвиток особистості як зміни, які з часом відбуваються в будові тіла, мисленні чи поведінці людини в результаті біологічних процесів в організмі та впливу навколишнього середовища, а саморозвиток особистості як цілеспрямовану, систематичну, високоорганізовану й творчу діяльність, процес планомірної творчої зміни особистістю власних духовно-ціннісних, морально-етичних, діяльнісно-

практичних, чуттєвих, інтелектуальних, характерологічних особливостей для найбільш успішного досягнення своїх життєвих цілей і більш ефективного виконання свого людського, соціального призначення. Тому вважаємо поняття «розвиток» і «саморозвиток» діалектично тотожними.

Отже, підсумовуючи, «готовність майбутнього педагога до безперервного професійного саморозвитку» визначаємо як здатність здобувача здійснювати цілеспрямовану рефлексивну діяльність, пов'язану з проєктуванням і реалізацією якісних змін своєї особистості, й реалізувати на практиці власний суб'єктивний досвід у галузі професійного самовизначення та самореалізації на основі усвідомленої саморегуляції своєї освітньо-професійної діяльності.

Готовність майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку як інтегративну якість особистості диференціюємо сукупністю сформованих її структурних компонентів (мотиваційно-ціннісного; інформаційно-пізнавального; організаційно-діяльнісного; емоційно-регулятивного; рефлексивно-оцінного). На основі аналізу змістових характеристик виокремлених складових критеріями готовності майбутніх учителів до професійного саморозвитку можна вважати: ціннісне усвідомлення необхідності цілеспрямованого безперервного професійного саморозвитку; інтегративно-теоретична підготовка, рівень одержаних професійно спрямованих знань; практично-операційна підготовка, сформованість практичних умінь і навичок, необхідних для професійного саморозвитку; сукупність індивідуально-психологічних якостей, важливих для безперервного професійного саморозвитку й майбутньої професійної діяльності загалом; спрямованість на самоаналіз, самооцінку власного професійного саморозвитку.

Література

1. Акімова О.В. Формування творчого мислення майбутнього вчителя: Монографія. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. 340 с.
2. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навчальний посібник. К. : «Академвидав». 2009. 248 с.
3. Галузяк В. М. Розвиток особистісно-професійної зрілості майбутнього вчителя: теорія і практика: монографія. Вінниця: Твори, 2021. 400 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка: навчальний посібник. URL: http://pidruchniki.com/13680802/pedagogika/profesiyni_vimogi_osobistosti_pedagoga
5. Кабусь Н. Д. Дослідження проблеми формування установки на професійно-творчий саморозвиток студентів – майбутніх соціальних педагогів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. № 36. С. 199-204.
6. Колодницька О. Д. Стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проєктних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : Хмельницький : Б.В., 2012 . 20 с.
7. Коломієць А., Демченко О., Жовнич О., Колеснік К. Значення групової діяльності під час дитячого експериментування. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 11(11). С. 138 –149.
8. Коломієць А.М. Особливості професійної підготовки вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2011. Випуск 33. С. 83-86.
9. Кузікова С. Б. Психологія саморозвитку : навч. посіб.; Сум. Держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : МакДен, 2011. 149 с.
10. Лазаренко Н. І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2019. 365 с.
11. Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя : монографія / О. В. Акімова, В. М. Галузяк [та ін.]. Вінниця : Нілан, 2014. 416 с.
12. Пехота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. [О. М. Пехота, А. З. Костенко, О. М. Любарська та ін.]. К. : А.С.К., 2003. 255 с.
13. Семиченко В. А. Проблема особистісного розвитку і саморозвитку у в контексті неперервної професійної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 2. С. 46-57.
14. Тихонова Т. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя інформатики : автореф. дис... канд. пед. наук. Інститут педагогіки АПН України. К., 2001. 20 с.
15. Шахов В.І., Шахов В.В. Особистісні детермінанти розвитку професійної самосвідомості в студентському віці. *Розвиток професійно важливих якостей у майбутніх учителів: монографія / Акімова О.В., Галузяк В. М. [та ін.]. Вінниця: ТОВ«Нілан–ЛТД», 2016. С. 217–230.*

References

1. Akimova O.V. Formuvannia tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia: Monohrafiia [Formation of creative thinking of the future teacher: Monograph]. Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2013. 340 s. [in Ukrainian]
2. Bekh, I. D. (2009). Psykholohichni dzherela vykhovnoi maisternosti [Psychological sources of educational skill]: navchalnyi posibnyk. K. : «Akademydav». 248 s. [in Ukrainian]
3. Haluziak V. M. (2021). Rozvytok osobystisno-profesiinoi zrilosti maibutnoho vchytelia: teoriia i praktyka: monohrafiia [Development of personal and professional maturity of the future teacher: theory and practice: monograph]. Vinnytsia: Tvory, 400 s. [in Ukrainian]

4. Zaichenko, I. V. Pedahohika: navchalnyi posibnyk [Pedagogy]. URL: http://pidruchniki.com/13680802/pedagogika/profesiyni_vimogi_osobistosti_pedagoga [in Ukrainian]
5. Kabus, N. D. (2012). Doslidzhennia problemy formuvannia ustanovky na profesiino-tvorchyi samorozvytok studentiv – maibutnikh sotsialnykh pedahohiv [Research into the problem of forming an attitude towards professional and creative self-development of students – future social educators]. Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity. № 36. S. 199–204. [in Ukrainian]
6. Kolodnytska, O. D. (2012). Stymuliuvannia profesiinoho samorozvytku maibutnoho vchytelia humanitarnoho profilu zasobamy proektnykh tekhnolohii [Stimulating the professional self-development of a future humanities teacher using project technologies]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : Khmelnytskyi : B.v., 20 s. [in Ukrainian]
7. Kolomiets, A.M. (2011). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky vchytelia na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva [Peculiarities of professional teacher training at the current stage of society's development]. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seria: Pedahohika i psykholohiia. Issue 33. pp. 83–86. [in Ukrainian]
8. Kolomiets A., Demchenko O., Zhovnych O., Kolesnik K. (). Znachennia hrupovoi diialnosti pid chas dytiachoho eksperymentuvannia [The value of group activity during children's experimentation]. Nauka i tekhnika sohodni. 2022. No 11(11). S. 138 –149. [in Ukrainian]
9. Kuzikova, S. B. (2011). Psykholohiia samorozvytku [Psychology of self-development]: navch. posib.; Sum. Derzh. ped. un-t im. A. S. Makarenka. Sumy : MakDen, 149 s. [in Ukrainian]
10. Lazarenko N. I. (2019). Profesiina pidhotovka vchyteliv u pedahohichnykh universytetakh Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: monohrafiia [Professional training of teachers in pedagogical universities of Ukraine in the conditions of European integration: monograph]. Vinnytsia :TOV «Druk plus», 365 s. [in Ukrainian]
11. Osobystisno-profesiyni rozvytok maibutnoho vchytelia : monohrafiia [Personal and professional development of the future teacher: monograph] / O. V. Akimova, V. M. Haluziak [ta in.]. Vinnytsia : Nilan, 2014. 416 s.
12. Piekhot, O. M. (2003). Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]: navch.-metod. posib. [O. M. Piekhot, A. Z. Kostenko, O. M. Liubarska ta in.]. K. : A.S.K., 255 s. [in Ukrainian]
13. Semychenko, V. A. (2010). Problema osobystisnoho rozvytku i samorozvytku u v konteksti neperervnoi profesiinoi osvity [The problem of personal development and self-development in the context of continuing professional education]. Pedahohika i psykholohiia. № 2. S. 46–57. [in Ukrainian]
14. Tykhonova, T. V. (2001). Pedahohichni umovy profesiinoho samorozvytku maibutnoho vchytelia informatyky [Pedagogical conditions for professional self-development of a future computer science teacher]: avtoref. dys... kand. ped. nauk. Instytut pedahohiky APN Ukrainy. K., 20 s. [in Ukrainian]
15. Shakhov V. I., Shakhov V. V. (2016). Osobystisni determinanty rozvytku profesiinoi samosvidomosti v studentskomu vitsi [Personal determinants of the development of professional self-awareness in student age]. Rozvytok profesiino vazhlyvykh yakosteï u maibutnikh uchyteliv : monohrafiia / Akimova O. V., Haluziak V. M. [ta in.]. Vinnytsia : TOV «Nilan–LTD», S. 217–230. [in Ukrainian]

УДК 378:371.132+37.032

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-79-39-44>

ВІТАЛІЙ ВОРОНЬКО

<https://orcid.org/0000-0003-1140-39843>
доктор технічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
вул. Чорноглазівська, 17, м. Харків

МАРІАННА МАРУСИНЕЦЬ

<https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>
maruszinec.marianna@kmf.org.ua
кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри історії та суспільних дисциплін,
старший дослідник Науково-дослідного центру
імені Тіводора Легоцькі Закарпатського
угорського інституту імені Ф. Ракоці ІІ,
площа Кошута, 6, м. Берегове

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті окреслено питання особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку комунікативної компетентності здобувачів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу, акцентовано увагу на розкритті видів компетенцій, з поміж яких комунікативна є основою всіх компетенцій, як така, що дозволяє опановувати всі інші важливі для неї види діяльності, особливо вчителя; указано на методичний інструментарій, яким повинен володіти майбутній вчитель задля формування в здобувачів освіти конкретних предметних компетенцій на основі ступеня сформованості комунікативної компетентності.

Ключові слова: компетентність, комунікативна компетентність, майбутній вчитель початкових класів, компетентнісний підхід.